

Verslag inspiratiesessie Rol provincies bij natuurinclusief bouwen

Deze workshop van het Lerend Netwerk Vernieuwing Natuurbeleid vond plaats tijdens het [congres Natuurinclusief bouwen](#) in Olst op 20 november 2019 en kwam mede tot stand door middelen vanuit [Duurzaam Door](#)

INTRODUCTIE

De roep om groen in de stad en daarmee ook natuurinclusief bouwen wordt luider. Het thema staat volop in de belangstelling. Duidelijk is dat hiervoor diverse partijen aan zet zijn, van gemeenten tot ontwerpers, projectontwikkelaars, groenbeheerders, etc. In deze sessie bespraken we of ook de provincie als regionale overheid hier een rol heeft te spelen en zo ja, vanuit welke opgave en met welke concrete rolinvulling. Voorbeelden van de invulling van een provinciale rol werden ingebracht door:

- Karin van Hoof (provincie Noord-Holland)
- Laura van Heeswijk (provincie Overijssel)
- Christiaan Oud (provincie Zuid-Holland)
- Susanne Kuijpers (Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland)

Vervolgens was er een discussie met de deelnemers in de zaal over wat zij verwachten van de rol van provincies bij natuurinclusief bouwen.

INPUT SPREKERS

Provincie Noord-Holland - Karin van Hoof

Vlak voor de vorige provinciale verkiezingen is een “Verklaring Groen Kapitaal” getekend door natuur- water- en landbouworganisaties. Inzet een gecombineerde inzet op meer biodiversiteit door versneld afmaken van het NNN, betere monitoring van biodiversiteit en meer aandacht voor natuurcombinaties. De provincie Noord-Holland werkt op basis hiervan nu al enkele jaren vanuit de aanpak Groen Kapitaal aan het bevorderen van biodiversiteit via allerlei natuurcombinaties en innovaties. Denk daarbij ook aan Infranatuur. Dit sluit aan bij het Natuurpact gericht op maatschappelijke betrokkenheid bij natuur. Sinds november vorig jaar is dit ook vastgesteld in onze Omgevingsvisie, waarin we nu niet alleen biodiversiteit willen behouden, maar ook bevorderen, onder andere door zo veel mogelijk natuurinclusief te ontwikkelen. Ons coalitieakkoord draagt dit nu ook uit. En 18 november 2019 is een – bescheiden – motie over natuurinclusief bouwen aangenomen in PS, die ondersteunt dat we hier via de aanpak Groen Kapitaal in verder gaan – ook in relatie tot de klimaatopgave en de energietransitie.

We werken via ons Groen Kapitaal platform aan kennis en inspiratie en het steunen van diverse koplopers met kennis, netwerk, of anderszins om verder te komen. We kijken daarbij waar energie zit en waar kansen en innovaties voorbij komen. We zijn begonnen met kenniscafés en Groenlabs en daarnaast zijn we twee jaar geleden ook online gegaan met een platform en social media (te vinden via zoekmachine op groen kapitaal).

Natuurinclusief bouwen is daar één van en is eigenlijk zowel een combinatie met gezonde leefomgeving als met klimaatadaptatie. We proberen die “drieslag” ook steeds uit te dragen samen met partners, zoals het ABC architectuurinstituut in Haarlem en de Gezonde Stad en Rainproof in Amsterdam.

We hebben met Dorien Kotterman van De Groene Reiger een pilot project gedaan in Heiloo met o.a. projectontwikkelaar HBB, maar ook Groei&Bloei en een GGZ tuincentrum de Buitenkans om zogenaamde “bioborders” toe te passen bij nieuwbouw.

De provincie Noord-Holland heeft – tot nu toe - geen “subsidie” verleend. Momenteel loopt een aanvraag bij Interreg “BIO BUILD” samen met Vogelbescherming en provincie Overijssel. Als dat doorgaat, gaan we wel subsidie geven aan Vogelbescherming. Tevens willen we via die aanpak 10 gemeenten op weg helpen.

Vanuit de provincie nemen we actief deel in het landelijk netwerk natuurinclusief bouwen van DuurzaamDoor/RVO.

<https://platform.groenkapitaal.nl/tentoonstelling-water-en-klimaatadaptatie/> en
<https://platform.groenkapitaal.nl/update-bioborders-een-groene-en-sociale-nieuwbouwwijk/> en
<https://platform.groenkapitaal.nl/nationaal-debat-natuurinclusief-bouwen/>

Provincie Overijssel - Laura van Heeswijk

Op diverse manieren geeft de provincie Overijssel een impuls aan een natuurinclusieve aanpak in de bouw en infrastructuur. We zijn bijna 2 jaar actief op dit thema. Onze rol is die van faciliteren, verbinden en stimuleren. In de zomer van 2018 hebben we een rondje langs allerlei stakeholders gemaakt. Wat blijkt: veel kennis, iedereen heeft wel een puzzelstukje. Tegelijkertijd nog veel vragen. Onze opgave als provincie is om samen de puzzel te leggen. Acties die we genomen hebben zijn:

- Provinciaal netwerk gebouwd. Inmiddels zo’n 70 partners. 3x per jaar een bijeenkomst. Vandaag is de laatste bijeenkomst van 2019. Samen nadenken over concrete projecten (Vechtzone Hardenberg) en uitdagingen (hoe kan je als gemeente NIB verankeren) (netwerkbijeenkomsten)
- Ontwikkeling toolbox NIB o.a. samen met Vogelbescherming
- Ontwerpsessies, toegepast advies (ateliers)
- Pilotprojecten (“insecteninclusief” bermbeheer, natuurinclusieve infrastructuur). Hier pakken we als provincie meer zelf een rol.
- Stimulering soortenmanagementplannen voor gemeenten en grote ontwikkelaars (ondersteuning, subsidie)

Er zijn 2 paden waarlangs natuurinclusief bouwen kan worden bevorderd:

- Natuurinclusiviteit verder verankeren binnen het gebouwniveau (dus combi met energie, circulair, toekomsbestendig (met name ook klimaatadaptatie). Natuurinclusief bouwen wordt dan gekoppeld aan de bredere duurzame bouwopgave (meer gebouwgebonden en gekoppeld aan Bouwbesluit)
- Natuurinclusiviteit binnen de bredere omgeving. Hoe past het huis in de groene omgeving. Dan heb je het meer over de inbedding op wijk- en stadsniveau. Hier gaat het om de bredere gebiedsontwikkeling en groenbeheer opgave.

Bij het 1^e pad heb je het over aansluiten bij de ‘belevingswereld’ van de bouwsector en jezelf in die wereld begeven (bv. Duurzaam gebouwd, DPRA, BREEAM etc). Daarin ook open staan voor de vragen en wensen vanuit die sector. Het is een gezamenlijke opgave. Ik hoor vaker van rode dan van groene partijen dat zij natuurinclusiviteit graag in het bouwbesluit verankerd zien. Dat biedt houvast en maakt zaken eenvoudiger.

De provincie Overijssel neemt ook actief deel aan het landelijk netwerk natuurinclusief bouwen van DuurzaamDoor/RVO.

Provincie Zuid-Holland - Christiaan Oud

De Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland heeft een aanvraag ingediend in het kader van een bredere subsidie voor icoonsoorten. Voor diezelfde subsidieregeling zijn op zich ook hele andere aanvragen binnengekomen. Maar dat één van de aanvragers een subsidie heeft aangevraagd met betrekking tot natuurinclusief bouwen, laat ons in ieder geval ook zien dat dit een opgave is die leeft bij onze stakeholders.

Wij staan als provincie nog vrij in het begin. We hebben sinds begin 2019 een nieuwe visie, waarin het groen en blauw in en rond de stad als nieuw onderwerp is benoemd. Maar we doen ook al wel het een en ander aan Natuurinclusief. We beheren onze bermen al ecologisch en ook via het onderwerp klimaatadaptatie heeft Natuurinclusief bouwen binnen de provincie Zuid-Holland een plek gekregen. Als provincie hebben we, samen met 40 stakeholders, het Convenant Klimaatadaptief Bouwen afgesloten. Bij de uitwerkingsslag daarvan is natuurinclusief bouwen in een aparte paragraaf opgenomen. De uitwerkingsslag moet nu nog weer door diverse partijen worden vertaald naar hun eigen beleidskaders.

De provincie Zuid-Holland was dit keer de laatste provincie waarbij na de verkiezingen het nieuwe college rond kwam. Momenteel zijn we nog met de nieuwe collegeleden in gesprek over op welke manier en met welke ambitie we verschillende onderwerpen gaan oppakken. Natuurinclusief bouwen is daarbij ook een gespreksonderwerp. Wat voor rol we daarbij als provincie gaan nemen, is op het moment dus nog onderwerp van gesprek.

Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland - Susanne Kuijpers

De NMZH heeft een voorstel ingediend in het kader van de subsidieregeling die gericht is op het versterken van leefgebieden van de Zuid-Hollandse icoonsoorten en de subsidie hiervoor gekregen. De NMZH wil via het stimuleren van natuurinclusief bouwen de populaties van de icoonsoorten die voorkomen in de bebouwde omgeving versterken. De NMZH heeft een brochure opgesteld, waarin wordt uitgelegd: wat natuurinclusief bouwen precies is, voor welke soorten die in Zuid-Holland voorkomen dit voordelen op kan leveren, en op welke manier verschillende partijen maatregelen kunnen nemen om natuurinclusief bouwen verder te brengen. Ook worden in de publicatie voorbeelden gegeven van bouwprojecten die natuurinclusief zijn en van gemeenten die natuurinclusief bouwen al hebben opgenomen in hun beleid. Ook hebben we een bijeenkomst georganiseerd over natuurinclusief bouwen. En gesprekken gevoerd met partijen zoals gemeenten en woningcorporaties.

DISCUSSIE MET DEELNEMERS IN DE ZAAL

Vanuit de zaal werden zeer actief vragen gesteld en visies en meningen geventileerd en vragen ook mede beantwoord. Onderstaand een impressie van vragen en antwoorden. Het betreft slechts een kleine greep van interessante aspecten die naar voren werden gebracht.

Vraag aan de zaal: Verbreden van kerntaak? Wat kunnen provincies doen?

Provincies hebben een zogenaamde “kerntaak” op natuur en zijn druk met het afmaken van het Nationaal Natuurnetwerk. Deze waardevolle natuurgebieden zijn de basis voor instandhouding van onze biodiversiteit. Ook het bewaken van de gewenste kwaliteit, zie actuele stikstofdiscussie, maar bijvoorbeeld ook verdroging en waterkwaliteit vragen veel aandacht. Schoenmaker blijf bij je leest en zet je als provincie vooral hier op in of zijn er toch genoeg redenen om ook natuurinclusief bouwen (of nog ruimer duurzaam bouwen) als thema op te pakken? Welke redenen? (versterken biodiversiteit in de stad, combinaties met allerlei andere opgaven, ...)

In artikel 1.12 van de Wnb (Wet natuurbescherming) staat dat provincies verplicht zijn om maatregelen te nemen in het kader van actieve soortenbescherming. Het behouden en realiseren van natuurgebieden is daarvoor belangrijk, maar daarnaast is meer nodig om soorten te beschermen, bijvoorbeeld het opstellen van soortenmanagementplannen. Natuurinclusief bouwen is daarbij een mogelijkheid om invulling te geven aan de verplichting om soorten te beschermen. Daarnaast zijn nog twee redenen te noemen waarom provincies zich bezighouden met natuurinclusief bouwen: het vergroten van maatschappelijke betrokkenheid bij natuur(beleid) en het versterken van de economie op een natuurinclusieve manier.

Opmerking en vraag vanuit de zaal: Er zou ook aandacht moeten zijn voor zeldzame soorten zoals vleermuizen. Zijn er ontwikkelingen bij provincies om via onderzoek ook zeldzame soorten te helpen?

Ja, de provincie Noord-Holland stimuleert bij de bouw van bruggen om sensoren in te bouwen. Of batdetectors bij sluizen. De provincie Overijssel laat onderzoek doen hoe je nieuwbouwwoningen geschikt kan maken voor vleermuizen. Er is veel behoefte aan kennis over vleermuiskasten. Zoals de website hetvleermuizenkast.net dat nog niet af is. Oproep aan provincies voor hulp om dit te helpen afmaken. De soortenmanagementplannen zijn in Overijssel bewust dynamisch en hebben een monitoringscomponent. Dan wordt bijvoorbeeld gemeten welke maatregelen echt werken. Dat levert ook kennis op. Belangrijk is om dergelijke kennis landelijk te delen. Dat gebeurt te weinig. Dit zouden provincies moeten stimuleren. Ook het Groene kennisnet is zo'n kennisportaal. Verder is de ontwikkelde [Toolbox NIB](#) is een mooi voorbeeld van hoe provincies samenwerken om kennisdeling te stimuleren.

Vraag vanuit de zaal: De bijdragen van de provincies blijven nu zo abstract verwoord. Kan de bijdrage ook worden geconcretiseerd?

Provincies zouden meer hun visie op en concrete voorbeelden van NIB kunnen uitdragen. De provincies Overijssel en Noord-Holland doen dat ook al concreet. En ze bieden actief kennis aan. Bijvoorbeeld in natuurateliers. Hierin denken ze mee met concrete initiatieven. Kijken wat mensen zouden kunnen en willen: Wat wil je precies? Verbeteren van klimaat, gezondheid? Dan kun je aanreiken dat je die doelen ook kunt realiseren door natuur en groen, en dat dat vaak goedkope oplossingen zijn.

In dit verband past ook de Interreg aanvraag BIO Build van Noord-Holland en Overijssel samen met vele andere maatschappelijke partners (waaronder Vogelbescherming). Ook 5 gemeenten per provincie doen mee, dus 10 totaal. Provincies hebben hier een kennisrol en schakelrol. En een demonstratierol: verschillende voorbeelden laten zien van verschillende initiatieven op verschillende plekken. Het gaat hierbij zowel om projecten die nog op de tekentafel liggen als projecten die al in de uitvoering zijn of uitgevoerd zijn. Het gaat om projecten op verschillende schaalniveaus. Het kan zowel gaan over de ontwikkeling van een wijk (stedelijke gebiedsontwikkeling) als om de renovatie van een gebouwencomplex van een corporatie. Deze Interreg aanvraag betreft bovendien internationale kennisuitwisseling.

Vraag aan de zaal: Wat verwachten jullie van provincies bij het bevorderen van natuurinclusief bouwen?

- **Ontheffing groot probleem, provincie helpen oplossen**

Er wordt een voorbeeld aangedragen vanuit Utrecht: de vleermuiskastjes blijken een dure grap voor bewoners. En veel mensen weten niet dat er een ontheffing nodig is voor het verwijderen van een spouwmuur of het isoleren van een spouwmuur. Provincies lopen daar zelf ook tegen aan. Dan zijn mensen goed bezig voor klimaat (isoleren van spouwmuren) en dan gaan overheden moeilijk doen over soorten. Dat is niet uit te leggen aan bewoners.

De inspanning voor een ontheffing staat vaak niet in verhouding tot de gewenste ingrepen. Zoals een paar nestkasten aan de woning van een particulier. Dit is een zeer herkenbaar signaal voor de provincies. Daar moeten we als provincies iets mee doen. We lopen er als provincie soms ook zelf tegenaan.

De provincie Limburg heeft een verordening waarbinnen voor kasten geen ontheffing nodig is. Eigenlijk zou je hierbij niet meer moeten kijken op objectniveau maar meer op gebiedsniveau.

Juridisch kan een provincie beslissen om gemeentebreed een ontheffing te verlenen. Gemeenten hebben vaak niet genoeg tijd of kennis. In Friesland is er bijvoorbeeld een ontheffing verleend aan de stichting Accolade. Maar de capaciteit bij de provincie is ook niet altijd zo groot. En er is altijd nog onderzoek nodig. Ook speelt de politiek hier een belangrijke rol.

- **Is het mogelijk voor simpele aanvragen van 2 kasten van bewoners een apart loket te maken?**

Nu moeten mensen vaak een half jaar wachten. Het is beter om het standaard meteen in nieuwbouw op te nemen. Maar zo iets moet in het bouwbesluit opgenomen worden. NL Greenlabel heeft namens het landelijke netwerk Natuurinclusief bouwen aan het ministerie gevraagd om het bouwbesluit aan te passen.

- **Kan NIB in een verordening worden opgenomen door provincies? Kunnen zij het bijvoorbeeld opnemen in het toekomstig BKL (Besluit Kwaliteit Leefomgeving)?**

Hebben we wel echt behoefte aan meer regels of juist aan gewoon meer doen? In Gelderland wordt bijvoorbeeld bekeken tot op welk detailniveau je regels moet opnemen. Soms is het beter om het bij de gemeente te laten, omdat het vaak locatie specifiek is.

Vraag aan de zaal: Wat is de meerwaarde van rolinvulling door provincie t.o.v. gemeenteniveau?

Provincies kunnen op verschillende manieren hun meerwaarde tonen:

- Kennisontwikkeling en kennisdeling
- Monitoring stimuleren
- Actief soortenbescherming stimuleren
- In omgevingsvisie gemeenten voorlichten over NIB. Een gemeente heeft vaak beperkte kennis over NIB. Maar er liggen veel kansen in gemeenten. Veel gemeenten willen graag samenwerken met andere gemeenten. Zo'n samenwerkingsverband kan de provincie organiseren.
- NIB helpen organiseren op wijkniveau. Dat is een integraler aanpak. Daar zou de provincie een belangrijke bijdrage aan kunnen leveren.

Vraag aan zaal: Natuurinclusief bouwen onderdeel van duurzaam bouwen?

Waarom hebben we het eigenlijk over natuurinclusief bouwen en niet over duurzaam bouwen? Nu bestaan klimaatbestendig bouwen, energieneutraal bouwen, circulair bouwen en natuurinclusief bouwen naast elkaar. Is dat wenselijk of zijn deze vier vormen van duurzaam bouwen meer op elkaar te betrekken? Hoe?

Een meekoppeling met klimaatadaptatie is interessant, vaak namelijk ook kosteneffectief en aantrekkelijk voor bewoners. Bij de motie in PS van Noord-Holland op 18 november bij de uitvoering van het klimaatakkoord is meer aandacht gevraagd voor natuurinclusief bouwen, door via IPO het signaal te geven dat mensen bij een vraag over warmte in huizen ook andere informatie moeten meekrijgen. Het is nu te veel sectoraal.

Vraag uit de zaal: Kun je Nib ook gebruiken ter compensatie van stikstof? Hoe dit gebruiken door provincie bij toetsen?

Primair gaat het om vermindering van uitstoot, ook bij het bouwproces. Ook bij stikstofneutraal bouwen kun je natuur gericht benutten om stikstof op termijn beter te binden, diverse planten zijn daar geschikt voor. De aanpak Groen Kapitaal van Noord-Holland wordt zeer breed opgevat. Natuur is ook van belang voor gezondheid, klimaat, etc. Overijssel vult aan dat het in dit geval ook omgekeerd kan: de omgeving gebruiken om biodiversiteit te bevorderen. Natuur zit dan niet meer in de marge en de kans wordt dan groter voor een goede instandhouding.